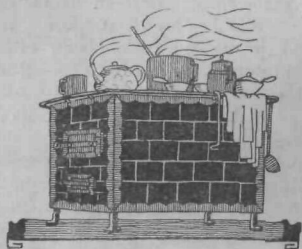


Štedilnik.

Maksa Samsa.

Stedilnik je bila jesenska in zimska moda naših otroških iger. Kupila nam ga je naša teta in je bil tako srčkan ter majhen — da se še danes dobro spominjam, kako smo jokale, ko ga nam je bila ukradla Roza Lakotovo, ki je danes tam nekje v daljni Ameriki. — Čez teden je rabil le malo — drugače pa ob nedeljah, ko so se skupile pri nas deklice iz vse vasi. Pa smo imele kot v kakem hotelu razdeljeno delo: nekatere so bile kuharice, druge so pomivale — tretje brisale, četrte so bile postranske postrežnice, ki so nosile na mizo in imele smo celo voznika, ki nas je oskrboval z drvmi, v osebi rajne Tone Grofičeve. — Zraven pa seveda tudi svojega dobavitelja mesa ali lovca. To je bil moj pokojni brat Andrejče. — Zdaj pa po vrsti: kaj so delale kuharice? Postrežnice so jim morale prinesiti do rok posodo: piskerčke, ponvice, razne oblike za potice in sladkarije, zraven še zajemalke, lesene žlice in sploh kar rabijo vse kuharice širom sveta. Te kuharice so imele največ opravka. Drle so vrabce, ki jih je streljal lovec Andrejče z neko staro karabino. Odrte in očiščene so stavile v ponve, da se je lepo cvrlo — ker je gostom posebno dišala le pečenka. Juhe — v kateri je bilo več peteršilja kot vode — niso marali. — Ko so odpravile z mesom — je bilo treba začeti s prikuho. Ponavadi je pol krompirja zadoščalo za ves obed — taki so bili lončki, ki so se tako izvrstno prilegali odprtina v štedilniku, ki so imele prave pravcate obročke. Potem je bilo treba poskrbeti za močnato jed ali za kak šarkelj ali potico. Zato so bile posebne oblike — v vseh mogočih podobah: zvezde, cveti — srčeca, krogi in polkrogi, vejice, listi itd. — Vse pecivo — bodisi potice, torte ali drugo — je bilo narejeno kar iz enega piškota, zmešanega z bonbonom. Oboje je bilo treba prej zribati na majcenem ribežniku. Voda za zalivanje je bila v malem kotličku, ki ni meril več kot za dober naprstnik. — Ko je bilo vse na štedilniku — so kuharice dobro podkurile, pa se je kadilo iz visokega dimnička — da so nas včasih domači svarili, da bomo okadile zid, ob katerem smo kuhale. — O, kuharice so svoje delo dobro umele — zato pa so bile tudi najbolj plačane. S tisto plačo pa se je godilo prav tako kot z dvema krajcarjema, za katera sta nekoč neki krčmar in njegova žena — drug drugemu točila in prodajalo vino. — Bil je en sam reven sold, ki je šel iz roke v roko: vsi smo bili plačniki in plačanci hkrati.



Pa končajmo s kuharicami in preidimo k drugemu kuhinjskemu osebju, ki ga bomo radi njegovega nevažnega dela samo omenili:

kdor pomiva — pomiva; kdor briše — briše; kdor nosi na mizo — naj nosi in cedi sline, ker je navadno zadnji pri skledi. Povsod postrežejo najprej gospodi — kdor dela je poslednji. — Pomudimo se pa pri vozniku, ki je bil zelo zanimiva oseba. Imel je voziček — tolik, da ne bi bil peljal ene same razcepljene treske. Zato je voznik vozil neprestano že pripravljena drva iz gozda, ki ni bil nič dlje kot za hišnim vogalom — gozd — ki so rastle v njem same gole koprive. Njegovo glasno vpitje na nevidnega konja je oznanjalo prihod — v zmedo kuharic, ki so hitele pripravljat kak dober in topel založaj... — »Prav je, da me postrežete kot se spodobi« — je dejal voznik, ki ni bil nihče drugi kakor Tona Grofičeva. — »Gozd človeka izmuči — in konja so pikali obadi — da ni imel miru. Kmalu bi se bil voz zvrnil pod škarko«. — »Da ste le srečno pripeljali!« so ga tolažile kuharice in mu stregle, kar se je dalo. — »Pa koliko boste računali klastro, stric?« se je zaskrbela katera, a on: — »Ker ste mi tako izvrstno privezale dušo — ne bom gledal: en krajcar sem — ali tja...«

Bilo je obratovanje kot v kakem hotelu — s to razliko — da so gostje po končanem obedu vstali izza miz prav tako siti — kot so bili poprej. Pa kaj bi to — saj tako sploh biva: čim finejši je hotel — tem bolj si lačen.

Tako smo vsi skupaj: gospoda, kuharice, postrežnice z voznikom vred — v blaženi slogi preživeli marsikateri jesenski in zimski popoldan, dokler nam ni štedilnička in vse posode odnesla kradljiva Roza Lakotova — v stisnjemem predpasniku. V predpasniku — razzumete? — tako je bil velik...

Žuža maža, biba, čič.

Ivan Matelič.

Žuža maža, biba, čič usedli so se družno v ždič in so vneto modrovali, kje bi lahko izkovali z lahkim delom mnogo haska.

Žuža modro se popraska: »Če bi v loterijo dali. He! milijonček ni po šali.« »Jaz ne tvegam, bratca, nič!« reče najmodrejši, čič. »Kdor se z loterijo ukvarja, mora imeti že denarja.«

Pa povzame modra biba, v ždiču važno se zaziba: »Za berače, revčki lačni, bi ne bili nič napačni.«

»Fej, sramota! Tak predlog! Tvoj ponos res ni visok!« se zadereta oba. Žuža pa takoj doda: »Moli, klanjaj se, udeluj, ponižuj in moleduj, trkaj strahoma na duri, vsakdo te lahko nakuri. Ne! Res ne! V sramoti taki pač žive samo bedaki.«

Tretji v zboru, modri čič, se popravi lepše v ždič: »Kaj, pa če bi le sklenili, da bi dela se lotili? Pridne roke in razsodnost — če izkoristiš vsako ugodnost, v dvojni prid obračaš trud. Delo polno je spodbud.« Krepko se navdušujoč, so sklenili oberoč: »Le pošteno, trdo delo daje haska, beli jelo.«

»Delo treba je izbrati,« svetuje spet čič možati, »take baže, take stroke, ki se samo prime roke, ki ti v mesu je in krvi, da boš nezavedno prvi: kamor primeš, kjer pričneš, brez potu in truda uspeš.« Dalje so pomelek predli, vse stanove so navedli. »Cenjen je krčmarski stan.« »Mira nimaš noč in dan.« »Kaj bi se mesarstvo zdelo?« »To je bolj zverinsko delo.« »Pa z živahno trgovino? Tu kopičiš imovino! Če si kupcu kos, sleparju, mešaš, brskaš po denarju kakor kura po smetišču. Sam ostaja ti v perišču.« »Vedno biti le na preži, da te kdo kdaj ne omreži! Ko največji up je, nada, cena blagu v zgubo pada. Kar se v trudu ti naspe, to verižnik ti požre.« — In ugibali neumorno ter pretehtovali sporno, stopnjujoče v jačjem dušku so o poslu in zaslužku.

Danes sem pogledal v ždič. Žuža maža, biba, čič še razpravljajo možato pretresaje jedrnato in navdušujoč se smelo, kdaj se rok jih prime delo.